BENDROJO TEISMO (apeliacinių skundų kolegija) SPRENDIMAS

2014 m. liepos 10 d.*

„Apeliacinis skundas — Viešoji tarnyba — Pareigūnai — Deliktinė institucijų atsakomybė — Mirusio pareigūno artimųjų patirta asmeninė žala — Pareigūno prieš mirtį patirta žala — Bendrojo Teismo ir Tarnautojų teismo jurisdikcija — Prašymo atlyginti žalą ir skundo dėl sprendimo atmesti šį prašymą atitikties taisyklė“

Byloje T-401/11 P

dėl apeliacinio skundo, pateikto dėl 2011 m. gegužės 12 d. Europos Sąjungos tarnautojų teismo (pirmoji kolegija) sprendimo *Missir Mamachi di Lusignano / Komisija* (F-50/09) panaikinimo,

Livio Missir Mamachi di Lusignano, gyvenantis Kerkhove-Avelgem (Belgija), veikiantis ir savo vardu, ir kaip teisėtas savo sūnaus Alessandro Missir Mamachi di Lusignano, buvusio Europos Komisijos pareigūno, įpėdinių atstovas, iš pradžių atstovaujamas advokatų F. Di Gianni, R. Antonini, G. Coppo ir A. Scalini, vėliau – advokatų F. Di Gianni, G. Coppo ir A. Scalini,

apeliantas,

dalyvaujant kitai proceso šaliai

Europos Komisijai, atstovaujamai D. Martin, B. Eggers ir L. Pignataro-Nolin,

atsakovei pirmojoje instancijoje,

BENDRASIS TEISMAS (apeliacinių skundų kolegija),

kurį sudaro pirmininkas M. Jaeger, teisėjai N. J. Forwood (pranešėjas) ir S. Papasavvas,

posėdžio sekretorė B. Pastor, kanclerio pavaduotoja,

atsižvelgęs į rašytinę proceso dalį ir įvykus 2013 m. gruodžio 12 d. posėdžiui,

priima šį

Sprendimą

1 Pagal Europos Sąjungos Teisingumo Teismo statuto I priedo 9 straipsnį pateiktu apeliaciniu skundu apeliantas Livio Missir Mamachi di Lusignano prašo panaikinti 2011 m. gegužės 12 d. Europos Sąjungos tarnautojų teismo (pirmoji kolegija) sprendimą *Missir Mamachi di Lusignano / Komisija* (F-50/09, toliau – skundžiamas sprendimas), kuriuo atmestas jo ieškinys dėl, pirma, 2009 m. vasario 3 d. Europos Bendrijų Komisijos sprendimo atmesti jo prašymą atlyginti turtinę ir neturtinę žalą,

* Proceso kalba: italų.

patirtą dėl jo sūnaus ir marčios nužudymo 2006 m. rugsėjo 18 d. Rabate (Marokas), panaikinimo ir, antra, prašymo priteisti iš Komisijos pervesti jam ir jo sūnaus teisių perėmėjams įvairias sumas turtinei ir neturtinei žalai, patirtai dėl šio nužudymo, atlyginti.

Faktinės bylos aplinkybės

2 Faktinės bylos aplinkybės išdėstytos skundžiamo sprendimo 16–34 punktuose:

„16 Komisijos pareigūnu nuo 1993 m. lapkričio 1 d. dirbęs Alessandro Missir Mamachi di Lusignano 1995 m. vedė Ariane Lagasse de Locht. Pora susilaukė keturių vaikų, gimusių 1996–2002 metais.

<...>

18 2006 m. rugpjūčio 28 d. Alessandro Missir Mamachi di Lusignano paskirtas politiniu ir diplomatiniu patarėju į Komisijos delegaciją Rabate. Prieš perkėlimą jis nurodė, kad į paskyrimo vietą kartu su juo važiuos žmona ir vaikai <...>

19 Nuo 2006 m. rugpjūčio 28 iki 31 d. Missir Mamachi di Lusignano šeima gyveno viešbutyje, o nuo rugsėjo 1 d. laikinai Komisijos delegacijos išnuomotame name su baldais <...>

20 2006 m. rugsėjo 17–18 d. naktį apie 00 val. 30 min. vagis įsibrovė į namą, pralindęs tarp pirmojo aukšto šoninio lango grotų. Vagiui įsilaužus, staiga pabudęs antrame aukšte esančiame miegamajame, Alessandro Missir Mamachi di Lusignano užklupo įsibrovėlį, besirausiantį po kambarį. Tuomet piktadarys kelis kartus dūrė pareigūnui peiliu ir paliko gulėti ant grindų. Pabudusiai Missir Mamachi di Lusignano sutuoktinei įsibrovėlis dūrė peiliu į nugarą; nuo šios žaizdos ji labai greitai mirė. Surišęs ir užkimšęs burną šeimos galvai, įsibrovėlis išsimaudė po dušu ir iš sunkiai sužeisto pareigūno išgavo kreditinės kortelės kodą. Galiausiai, pareigūnas nuo sužalojimų mirė. Žudikas pagailėjo vaikų. Nusikaltimo vietą jis paliko apie ketvirtą valandą ryto, pagrobęs įvairius daiktus, įskaitant televizorių, ir paspruko su Missir Mamachi di Lusignano mašina.

21 2006 m. rugsėjo 19 d. Maroko policija sulaikė įtariamąjį Karim Zimach. Per pirmąją apklausą jis prisipažino nužudęs sutuoktinius Missir Mamachi di Lusignano naktį iš rugsėjo 17 į 18 d. Karim Zimach pripažintas kaltu dėl šių nusikaltimų ir 2007 m. vasario 20 d. Rabato apeliacinio teismo baudžiamųjų bylų pirmosios instancijos kolegijos priimtu nuosprendžiu nuteistas mirties bausme. 2007 m. birželio 18 d. to paties teismo baudžiamųjų bylų apeliacinė kolegija patvirtino šį nuosprendį. Pažymėtina, kad Maroke paskutinį kartą mirties bausmė buvo įvykdyta 1993 m. ir nuo to laiko šios valstybės valdžios institucijos jos nebevykdo.

22 Komisija dalyvavo baudžiamajame teisme Maroke kaip civilinė ieškovė. Nurodytu nuosprendžiu Rabato apeliacinio teismo baudžiamųjų bylų pirmosios instancijos kolegija pripažino Komisijos civilinį ieškinį priimtinu ir priteisė iš Karim Zimach atlyginti Europos Sąjungai simbolinę 1 drachmos sumą.

23 Po tragiškos tėvų mirties keturiems Missir Mamachi di Lusignano vaikams Krameno (Belgija) taikos teisėjas 2006 m. lapkričio 24 d. nutartimi paskyrė senelių, vienas kurių yra ieškovas, globą.

24 Nuo 2006 m. spalio 1 d. iki gruodžio 31 d. Komisija atliko [Pareigūnų tarnybos nuostatų (PTN)] 70 straipsnio pirmoje pastraipoje nurodytos išmokos mokėjimus.

25 Komisija taip pat pervedė žuvusio pareigūno vaikams ir įpėdiniams 414 308,90 EUR sumą, kaip išmoką, mokėtiną pareigūno mirties atveju pagal PTN 73 straipsnį, ir 76 628,40 EUR sumą, kaip išmoką, mokėtiną pareigūno sutuoktinio mirties atveju pagal PTN X priedo 25 straipsnį.

26 Be to, Komisija pripažino, kad nuo 2007 m. sausio 1 d. keturi vaikai įgyja teisę į PTN 80 straipsnyje numatytą našlaičio pensiją ir į PTN VII priede nurodytą mokymosi išmoką.

27 Dar daugiau, Komisija paaukštino žuvusį pareigūną *post mortem* į A*11 lygio pirmą pakopą atgaline data nuo 2005 m. rugsėjo 1 d. Į šį paaukštinimą atsižvelgta skaičiuojant našlaičio pensiją ir išmokas, mokėtinas pareigūno mirties atveju.

28 Be to, 2007 m. gegužės 14 d sprendimu, priimtu remiantis PTN 76 straipsniu, Komisija skyrė kiekvienam vaikui išlaikomo vaiko išmokos dydžio išskirtinę paramą dėl socialinių priežasčių, mokėtiną kas mėnesį, iki vaikams sukaks 19 metų.

<...>

30 2008 m. vasario 25 d. laiške Komisijos Pirmininkui ieškovas, padėkojęs Komisijai už 2007 m. rugsėjo 18 d. ceremoniją [velionių garbei], išreiškė savo nesutikimą su jo [keturiems] vaikaičiams pervestų sumų dydžiu ir apgailestavo, kad Komisija nepatenkino prašymo leisti pasamdyti guvernantę arba šeimos pagalbininkę nuolatiniam darbui, kas, jo manymu, buvo būtina atsižvelgiant į vaikų ir jų senelių amžių. Toliau ieškovas paklausė, ar Komisija pradėjo derybas su Maroku dėl tinkamo žalos atlyginimo, kuris būtų didesnis nei Maroko teismo Europos Sąjungai priteista simbolinė vienos drachmos suma. Galiausiai ieškovas atkreipė Komisijos Pirmininko dėmesį į 2007 m. rugpjūčio 6 d. išorės santykių komisarės B. Ferrero Waldner atsakymą į Europos Parlamento nario P. M. Coûteaux klausimą (2007 m. birželio 25 d. raštu pateiktas klausimas, P-3367/07, OL C 45, 2008 m. vasario 16 d., p. 179) dėl „Išorės santykių generalinio direktorato pareigūno nužudym[o] Maroke“ (toliau – 2007 m. rugpjūčio 6 d. rašytinis atsakymas). Ieškovo manymu, tinkamos saugumo priemonės, kurias paprastai nustato Komisija ir apie kurias priminta išorės santykių komisarės atsakyme, iki dvigubos žmogžudystės dienos nebuvo įgyvendintos. Todėl Komisija turi būti pripažinta kalta dėl rimto nerūpestingumo, kuriuo būtų galima pagrįsti sprendimą mokėti nepilnamečiams vaikams žalos atlyginimą, lygų bent atlyginimų, kuriuos nužudytas pareigūnas būtų gavęs iki numanomos išėjimo į pensiją 2032 m. dienos, t. y. už 26 metus, sumai.

31 2008 m. birželio 11 d. laišku ieškovui atsakė Komisijos Pirmininko pavaduotojas S. Kallas, atsakingas už personalo reikalus. Šiame laiške S. Kallas pažymėjo, kad negalima konstatuoti jokio Maroko valdžios institucijų padaryto neatsargaus ar tyčinio pažeidimo ir kad sąlygos diplomatinėms deryboms su Maroku dėl žalos atlyginimo pradėti nėra įvykdytos. Jis nurodė, jog Komisijos priimtos darbuotojų apsaugos priemonės atitiko delegacijai Rabate taikomus saugumo reikalavimus ir 2008 m. vasario 25 d. laiške ieškovo pateiktas prašymas atlyginti žalą negali būti patenkintas. Jis patikslino, kad Komisijos sumokėtos išmokos (490 937,30 EUR kaip išmoka pareigūno mirties atveju ir draudimo nuo nelaimingų atsitikimų išmoka, 4 376,82 EUR kas mėnesį mokamos našlaičio pensijos ir mokymosi išmokos, 2 287,19 EUR kas mėnesį mokamos išlaikomo vaiko išmokos (įskaitant mokesčio sumažinimą) ir 1 332,76 EUR kas mėnesį mokama išskirtinė parama, t. y. papildoma kiekvienam vaikui mokama išlaikomo vaiko išmoka) apskaičiuotos teisingai.

32 Tame pačiame 2008 m. birželio 11 d. laiške komisaras vis dėlto informavo ieškovą, kad atsižvelgdama į itin tragiškas atvejo aplinkybes Komisija nusprendė imtis papildomos priemonės ir išimties tvarka padidinti pagal PTN 76 straipsnį pervedamų sumų dydį. 2008 m. liepos 4 d. sprendimu kiekvienam iš vaikaičių nuo 2008 m. rugpjūčio 1 d. iki jų 19-ojo gimtadienio kas mėnesį nuspręsta mokėti sumą, atitinkančią dvigubą išlaikomo vaiko išmokos dydį. Remiantis šiuo sprendimu Komisijos mėnesinė išmoka žuvusio pareigūno vaikams viršija 9 800 EUR (9 862 EUR – 2009 m. vasario mėn.).

33 2008 m. rugsėjo 10 d. laišku ieškovas pateikė skundą dėl 2008 m. birželio 11 d. laiško pagal PTN 90 straipsnio 2 dalį. Šiame skunde jis tvirtino, kad Komisija yra atsakinga už kaltą elgesį, padarytą nesilaikant pareigos užtikrinti darbuotojų apsaugą. Jis taip pat teigė, jog Komisijai kyla atsakomybė be kaltės už teisėta veika padarytą žalą. Galiausiai, jis papildomai rėmėsi PTN 24 straipsniu, pagal kurį Bendrijos solidariai atlygina trečiojo asmens jų tarnautojui padarytą žalą.

34 2009 m. vasario 3 d. sprendimu [p]askyrimų tarnyba skundą atmetė.“

Procesas Tarnautojų teisme ir skundžiamas sprendimas

3 Tokiomis aplinkybėmis apeliantas, veikiantis savo vardu ir kaip teisėtas savo sūnaus Alessandro Missir Mamachi di Lusignano įpėdinių atstovas, 2009 m. gegužės 12 d. Tarnautojų teisme pareiškė ieškinį, kuriuo jis šio teismo prašė:

— panaikinti 2009 m. vasario 3 d. paskyrimų tarnybos sprendimą,

— priteisti iš Komisijos Alessandro Missir Mamachi di Lusignano teisių perėmėjams:

  — 2 552 837,96 EUR sumą, lygią nužudyto pareigūno atlyginimui už 26 metus, patirtai turtinei žalai atlyginti; ši žala vėliau perskaičiuota atsižvelgiant į pareigūno karjeros perspektyvas ir įvertinta 3 975 329 EUR,

  — 250 000 EUR nukentėjusiojo iki mirties patirtai neturtinei žalai atlyginti,

  — 1 276 512 EUR jų, kaip žiauraus nužudymo liudytojų, patirtai neturtinei žalai atlyginti,

— priteisti iš Komisijos 212 752 EUR ieškovo, kaip nukentėjusiojo tėvo, patirtai neturtinei žalai atlyginti,

— priteisti iš Komisijos „kompensacines palūkanas ir palūkanas už praleistą terminą, susikaupusias per atitinkamą laikotarpį“,

— priteisti iš Komisijos bylinėjimosi išlaidas.

4 Pirmojoje instancijoje Komisija prašė ieškinį atmesti.

5 Skundžiamu sprendimu Tarnautojų teismas atmetė ieškinį kaip nepagrįstą, tačiau priteisė iš Komisijos visas bylinėjimosi išlaidas.

6 Remdamasis 1997 m. gruodžio 18 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimu *Gill / Komisija* (T-90/95, Rink. VT p. I-A-471 ir II-1231, 45 punktas), skundžiamo sprendimo 71 ir 72 punktuose Tarnautojų teismas pirmiausia nurodė, kad ieškovo pateiktų reikalavimų dėl panaikinimo negalima vertinti atskirai nuo reikalavimų dėl žalos atlyginimo, todėl ieškinį reikia nagrinėti kaip turintį vienintelį dalyką – apelianto, žuvusio pareigūno ir jo vaikų dėl Komisijos veiksmų patirtos žalos atlyginimą. Apeliaciniame skunde šis vertinimas neginčijamas.

7 Komisija pateikė, be kita ko, du apelianto reikalavimų atlyginti neturtinę žalą nepriimtinumu grindžiamus prieštaravimus, susijusius su tuo, kad, pirma, 2008 m. vasario 25 d. prašyme atlyginti žalą nebuvo prašoma neturtinės žalos atlyginimo ir, antra, kad 2008 m. rugsėjo 10 d. skunde taip pat nebuvo prašoma atlyginti apelianto asmeniškai patirtą neturtinę žalą; į šiuos prieštaravimus skundžiamo sprendimo 82-91 punktuose Tarnautojų teismas atsakė taip:

„82 Šiuo klausimu reikia priminti, kad pagal [Pareigūnų tarnybos nuostatų] 90 ir 91 straipsniuose numatytą teisių gynimo priemonių sistemą, kai skundas pateikiamas tik dėl žalos atlyginimo, t. y. kai jame yra reikalavimas ne panaikinti atitinkamą aktą, o tik atlyginti žalą, tariamai patirtą dėl veiksmų ar neveikimo, kurių dėl nesamo teisės poveikio negalima priskirti prie asmens nenaudai priimtų aktų, administracinė procedūra būtinai turi prasidėti suinteresuotajam asmeniui [p]askyrimų tarnybai pateikus prašymą atlyginti nurodytą žalą ir prireikus tęsiama paduodant skundą dėl sprendimo atmesti prašymą; priešingu atveju vėliau pareiškiamas ieškinys pripažįstamas nepriimtinu (žr., be kita ko, 1995 m. liepos 13 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *Saby / Komisija*, T-44/93, Rink. VT p. I-A-175 ir II-541, 31 punktą).

83 Be to, pagal nusistovėjusią teismų praktiką Sąjungos teisme pateiktų reikalavimų dalykas turi būti toks pats kaip ir nurodytųjų skunde ir prieštaravimų pagrindas turi būti identiškas skunde nurodytų prieštaravimų pagrindui, tačiau šie prieštaravimai ginčo nagrinėjimo teisme stadijoje gali būti papildyti pateikiant pagrindus ir argumentus, kurie nebūtinai buvo nurodyti skunde, tačiau yra glaudžiai su juo susiję (žr., pavyzdžiui, 2002 m. balandžio 23 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Campogrande / Komisija*, C-62/01 P, Rink. p. I-3793, 34 punktą).

84 Tarnautojų teismas neseniai nusprendė, kad „pagrindo“ sąvoką reikia aiškinti plačiai (2010 m. liepos 1 d. Tarnautojo [t]eismo sprendimo *Mandt / Parlamentas*, F-45/07, 119 punktas). Nors tokį sprendimą Tarnautojų teismas priėmė dėl ieškinio dėl panaikinimo, tai nereiškia, kad jo negalima taikyti bylai dėl žalos atlyginimo, su sąlyga, kad atsižvelgiama į šios bylos ypatumus. Tačiau byloje tik dėl žalos atlyginimo „pagrindo“ sąvoka apibrėžiama atsižvelgiant ne į „prieštaravimo pagrindus“, kaip jie paaiškinti pirmesniame punkte minėtoje teismo praktikoje, o į „žalos pagrindus“, nurodytus pareigūno prašyme atlyginti žalą. Būtent šie žalos pagrindai apibrėžia pareigūno prašomo atlyginimo dalyką, taigi ir prašymo, dėl kurio administracija turi priimti sprendimą, dalyką.

85 Iš trijuose pirmesniuose punktuose išdėstytų argumentų galima daryti išvadą, kad reikalavimai atlyginti žalą, pagrįsti skirtingais žalos pagrindais, priimtini Tarnautojų teisme tik jei prieš juos pateikiant administracijai buvo paduotas prašymas, kurio dalykas buvo tas pats ir kuris buvo grindžiamas tais pačiais žalos pagrindais, o paskui pateiktas skundas dėl administracijos dėl šio prašymo priimto eksplicitinio ar implicitinio sprendimo.

86 Tai nedraudžia atitinkamam pareigūnui patikslinti prašyme administracijai nurodytų reikalavimų sumą, pavyzdžiui, jei vėliau žala padidėjo ar jei jos dydis nebuvo žinomas arba galėjo būti apskaičiuotas tik pateikus šį prašymą (šiuo klausimu dėl galimybės nurodyti žalos dydį ieškinio pareiškimo stadijoje žr. 2004 m. rugsėjo 23 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Hectors /Parlamentas*, C-150/03 P, Rink. p. I-8691, 62 punktą), su sąlyga, kad minėtame prašyme buvo nurodyti žalos pagrindai, kuriais remdamasis jis prašo atlyginimo.

87 Šioje byloje, nors ieškovas siekia, kad būtų atlygintos dėl tų pačių veikų, kurios nurodytos jo 2008 m. vasario 25 d. prašyme, atsiradusios žalingos pasekmės, jo reikalavimai atlyginti žalą grindžiami jam, jo žuvusiam sūnui ir vaikaičiams padaryta įvairia neturtine žala.

88 Neginčytina, kad 2008 m. vasario 25 d laiške suformuluotame prašyme atlyginti žalą ieškovas prašė tik turtinės žalos atlyginimo ir nenurodė neturtinės žalos pagrindų, pateiktų Tarnautojų teisme.

89 Vėliau savo skunde ieškovas prašė ne tik turtinės, bet ir neturtinės žalos atlyginimo, kas leido administracijai nuspręsti dėl šių žalos pagrindų sprendime atmesti skundą prieš tai, kai buvo pareikštas ieškinys. Tačiau šią sprendimo atmesti skundą dalį reikia nagrinėti kaip pirmą administracijos priimtą sprendimą dėl minėtos žalos. Taigi ieškovas nepareiškė skundo dėl pastarojo sprendimo, kaip turėjo padaryti, ir nesilaikė administracinės procedūros, kurią sudaro du etapai, tvarkos, lemiančios šia žala pagrįstų reikalavimų atlyginti žalą priimtinumą.

90 Ieškovo antrame teismo posėdyje remiantis 1989 m. sausio 26 d. Teisingumo Teismo sprendimu *Koutchoumoff / Komisija* (224/87, Rink. p. 99) pateiktiems argumentams negalima pritarti. Nors iš tiesų tame sprendime Teisingumo Teismas pripažino, kad pareigūnas reikalavimus atlyginti žalą pirmą kartą galėjo pateikti teisme, toks sprendimas buvo motyvuotas tuo, jog skunde užginčyto suinteresuotojo asmens nenaudai priimto akto teisėtumo klausimas galėjo apimti prašymą atlyginti šiuo aktu padarytą žalą. Tačiau nagrinėjama byla susijusi tik su žalos atlyginimu, o ne su užginčytu ieškovo nenaudai priimto akto teisėtumu.

91 Todėl reikalavimus atlyginti neturtinę žalą šioje byloje galima tik atmesti kaip nepriimtinus ir nėra reikalo nagrinėti kitų dėl jų priimtinumo pateiktų prieštaravimų.“

8 Išnagrinėjęs iš esmės pirmąjį ieškinio pagrindą, susijusį su Komisijos pareigos užtikrinti pareigūno saugumą neįvykdymu, Tarnautojų teismas pirmiausia nusprendė, kad Komisija padarė pažeidimą, dėl kurio jai gali kilti atsakomybė, nes tinkamų Missir Mamachi di Lusignano laikino būsto Rabate apsaugos priemonių neįgyvendinimas yra jos pareigos užtikrinti į trečiąją valstybę siunčiamų pareigūno ir jo šeimos narių saugumą pažeidimas.

9 Tarnautojų teismas nusprendė, kad priežastinis ryšys tarp šio pažeidimo ir nurodytos turtinės žalos įrodytas.

10 Šioje savo motyvų dėstymo dalyje skundžiamo sprendimo 191 punkte Tarnautojų teismas nurodė, kad lieka tik nustatyti žudiko atsakomybę už padarytą žalą.

11 Atsižvelgęs į dvi ieškovo nurodytas žalos rūšis, t. y. į dvigubą žmogžudystę ir galimybės išlikti gyvam praradimą, ir į tai, kad antroji yra mažesnė už pirmąją, skundžiamo sprendimo 197 punkte Tarnautojų teismas padarė išvadą, kad Komisijai turi tekti 40 % atsakomybės už padarytą žalą.

12 Dėl turtinės žalos dydžio skundžiamo sprendimo 200 punkte Tarnautojų teismas nusprendė, kad su prarastomis pajamomis susijusi turtinė žala, į kurią reikia atsižvelgti šioje byloje, lygi 3 mln. EUR.

13 Skundžiamo sprendimo 201 punkte priminęs, kad Komisija turi atlyginti 40 % šios žalos, t. y. 1,2 mln. EUR, minėto sprendimo 202 punkte Tarnautojų teismas nurodė, kad sumos, kurias Komisija jau pervedė ir ateityje perves teisių perėmėjams ir kurios viršija Europos Bendrijų pareigūnų tarnybos nuostatuose (toliau –PTN) įprastais atvejais numatytas išmokas, apytiksliai sudaro 1,4 mln. EUR. Ši suma galėtų padidėti apytiksliai iki 2,4 mln. EUR, jei atitinkamos išmokos bus mokamos iki 26-ojo kiekvieno iš keturių vaikų gimtadienio. Tada skundžiamo sprendimo 203 punkte Tarnautojų teismas konstatavo, kad Komisija jau atlygino visą turtinę žalą, už kurią turėjo atsakyti.

14 Remdamasis pirmiau išdėstytais argumentais, skundžiamo sprendimo 205 punkte Tarnautojų teismas nusprendė, kad, nors pirmasis ieškinio pagrindas yra pagrįstas, Tarnautojų teismas negali patenkinti ieškovo reikalavimų, susijusių su patirtos turtinės žalos atlyginimu.

Procesas Bendrajame Teisme

15 Apeliantas pateikė apeliacinį skundą; jį Bendrojo Teismo kanceliarija gavo 2011 m. rugsėjo 29 d.

16 2011 m. gruodžio 16 d. Komisija pateikė atsiliepimą į apeliacinį skundą.

17 Rašytinė proceso dalis buvo baigta 2012 m. sausio 23 d.

18 Pagal Bendrojo Teismo procedūros reglamento 146 straipsnį 2012 m. vasario 1 d. apeliantas Bendrojo Teismo kanceliarijai pateikė prašymą, kuriame išdėstė motyvus, dėl kurių jis pageidautų būti išklausytas.

19 Vadovaudamasis teisėjo pranešėjo pranešimu Bendrasis Teismas (apeliacinių skundų kolegija) šį prašymą patenkino ir pradėjo žodinę proceso dalį, kartu savo iniciatyva iškėlė imperatyvų pagrindą ir ėmėsi proceso organizavimo priemonių, t. y. paprašė šalių raštu atsakyti į tam tikrus klausimus, susijusius su šiuo pagrindu. Komisija šį prašymą įvykdė per nustatytą terminą.

20 Bendrasis Teismas pirmiausia šalims priminė, kad ieškinio 57 punkte apeliantas prašė atlyginti keturių skirtingų rūšių žalą, t. y.:

— „Alessandro [Missir Mamachi di Lusignano] įpėdinių patirtą turtinę žalą, kurią sudaro nužudyto pareigūno prarastos pajamos, kurios jiems turėtų būti skirtos nuo pareigūno mirties iki numatomos jo išėjimo į pensiją datos,

— Alessandro [Missir Mamachi di Lusignano] patirtą neturtinę žalą, kurią sudaro nuo užpuolimo iki mirties patirtos nepateisinamos fizinės kančios, fizinės kančios dėl supratimo, jog mirtis neišvengiama, dėl žinojimo, kad nužudyta mylima žmona, ir begalinės baimės ir sielvarto dėl keturių vaikų likimo,

— nužudyto pareigūno vaikų patirtą neturtinę (moralinę ir egzistencinę) žalą, kurią sudaro nepateisinamas mylimų tėvų praradimo skausmas, begalinė siaubą kelianti psichologinė trauma, patirta savo akimis matant nusikaltimo vietoje mirštančius tėvus, siaubingiausia ir žiauriausia drama, kurioje žmogui gali tekti dalyvauti gyvenime,

— apelianto, kaip nužudytojo tėvo, patirtą neturtinę (moralinę ir egzistencinę) žalą, kurią sudaro nepateisinamas skausmas ir sielvartas dėl sūnaus netekties tokiomis tragiškomis aplinkybėmis“.

21 Toliau Bendrasis Teismas paprašė šalių raštu atsakyti į klausimą, ar teisė į turtinės žalos, kurią patyrė Alessandro Missir Mamachi di Lusignano įpėdiniai (ir kuri nurodyta šio sprendimo 20 punkto pirmoje įtraukoje), atlyginimą, skaičiuotiną atsižvelgiant į pareigūno profesinių pajamų dalį, kurią jie galėtų tikėtis gauti, jeigu tėvas būtų gyvas, buvo perkelta šiems įpėdiniams paveldėjimo teisės pagrindu, taigi jie teisme ja remiasi kaip įpėdiniai, kaip ir paties Alessandro Missir Mamachi di Lusignano teisė į neturtinės žalos, patirtos laikotarpiu tarp užpuolimo ir mirties (kuri nurodyta šio sprendimo 20 punkto antroje įtraukoje), atlyginimą, ar vis dėlto jie turi atskirą teisę į žalos atlyginimą ir ja remiasi „jure proprio“, t. y. ši teisė jiems nebuvo perleista paveldėjimo teisės pagrindu (šio sprendimo 20 punkto trečioje ir ketvirtoje įtraukose nurodyta žala).

22 Antra, Bendrasis Teismas savo iniciatyva iškėlė imperatyvų pagrindą dėl Tarnautojų teismo jurisdikcijos nagrinėti prašymą atlyginti šio sprendimo 20 punkto pirmoje, trečioje ir ketvirtoje įtraukose nurodytą žalą nebuvimo; šis pagrindas neturi įtakos atsakymui į pirmesnį klausimą, tačiau glaudžiai su juo susijęs.

23 Be kita ko, Bendrasis Teismas priminė šalims 1980 m. gegužės 7 d. Teisingumo Teismo nutartimi *Fournier / Komisija* (114/79-117/79, Rink. p. 1529), 1986 m. spalio 8 d. Teisingumo Teismo sprendimu *Leussink ir kt. / Komisija* (169/83 ir 136/84, Rink. p. 2801), generalinio advokato sero Gordon Slynn išvada, pateikta pastarojoje byloje (Rink. p. 2818 ir 2819), ir 2004 m. kovo 3 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimu *Vainker / Parlamentas* (T-48/01, Rink. VT p. I-A-51 ir II-197) suformuotą teismų praktiką.

24 Bendrasis Teismas manė, kad šiomis aplinkybėmis kyla klausimas, ar pagal SESV 268 ir 270 straipsniais, Teisingumo Teismo statuto I priedo 1 straipsniu, PTN 90 ir 91 straipsniu griežtai apibrėžtą teisinį pagrindą pareigūno artimieji privalo pareikšti du ieškinius: vieną – Tarnautojų teisme, kitą – Bendrajame Teisme, atsižvelgdami į tai, ar jie yra atitinkamo pareigūno teisių perėmėjai, ar prašo atlyginti asmeniškai patirtą turtinę ar neturtinę žalą.

25 Galiausiai Bendrasis Teismas paprašė šalių pateikti nuomonę dėl išvadų, kurias prireikus reikėtų padaryti išnagrinėjus šį apeliacinį skundą, ir dėl šio sprendimo 22 punkte jo iniciatyva iškelto imperatyvaus pagrindo, jeigu reikėtų pritarti šio sprendimo 21 punkte nurodytos alternatyvos antrai daliai ir, siekiant išsamumo, jeigu reikėtų teigiamai atsakyti į šio sprendimo 24 punkte pateiktą klausimą.

26 Šalys buvo išklausytos ir atsakė į Bendrojo Teismo klausimus per 2013 m. gruodžio 12 d. posėdį.

Šalių reikalavimai

27 Apeliantas Bendrojo Teismo prašo:

— panaikinti skundžiamą sprendimą,

— priteisti iš Komisijos Alessandro Missir Mamachi di Lusignano teisių perėmėjams 3 975 329 EUR patirtai turtinei žalai atlyginti,

— pripažinti prašymą atlyginti neturtinę žalą priimtinu ir priteisti iš Komisijos:

  — šiems teisių perėmėjams 250 000 EUR neturtinei žalai, kurią nužudytasis patyrė prieš mirtį, atlyginti ir 1 276 512 EUR jų, kaip nužudytojo vaikų ir žiauraus nužudymo liudininkų, patirtai neturtinei žalai atlyginti,

  — pačiam apeliantui, kaip nužudytojo tėvui, 212 752 EUR patirtai neturtinei žalai atlyginti,

— priteisti iš Komisijos „kompensacines palūkanas ir palūkanas už praleistą terminą, susikaupusias per atitinkamą laikotarpį,

— priteisti iš Komisijos bylinėjimosi išlaidas.

28 Komisija Bendrojo Teismo prašo:

— grąžinti bylą Tarnautojų teismui, kad šis išnagrinėtų prašymą atlyginti neturtinę žalą,

— bet kuriuo atveju atmesti apeliacinį skundą kaip nepriimtiną ir (arba) kaip nepagrįstą,

— priteisti iš apelianto bylinėjimosi išlaidas.

Dėl apeliacinio skundo

Dėl Tarnautojų teismo jurisdikcijos nagrinėti ieškinį kaip pirmajai instancijai

Šalių pastabos, pateiktos įgyvendinant proceso organizavimo priemonę

29 Rašytinėse pastabose, pateiktose Bendrojo Teismo kanceliarijai 2013 m. rugsėjo 10 d., atsakydama į pirmąjį Bendrojo Teismo klausimą (žr. šio sprendimo 21 punktą), Komisija pirmiausia teigia, kad Alessandro Missir Mamachi di Lusignano įpėdinių teisė į patirtos turtinės žalos atlyginimą yra jų asmeninė teisė, tiesiogiai numatyta būtent PTN 73 straipsnio 2 dalies a punkte, 76 ir 80 straipsniuose.

30 Toliau dėl Bendrojo Teismo iniciatyva iškelto imperatyvaus pagrindo (žr. šio sprendimo 22 punktą) Komisija nurodo, kad pagal SESV 270 straipsnį visi ginčai, kilę dėl tariamo institucijos pareigūnų atžvilgiu padaryto pažeidimo esant tik PTN reglamentuojamiems darbo santykiams, priklauso išimtinei Tarnautojų teismo jurisdikcijai.

31 Šiuo klausimu Komisija tvirtina, pirma, kad pareigūno mirties atveju pagal PTN 73 straipsnio 2 dalies a punktą šio pareigūno ir institucijos abipusis ryšys, nutrūkęs dėl mirties, kaip numatyta PTN 47 straipsnio g punkte, pakeičiamas šios institucijos ir PTN 73 straipsnio 2 dalies a punkte nurodytų asmenų, tarp kurių paminėti teisių perėmėjai, statutiniu ryšiu.

32 Antra, Komisija teigia, kad Tarnautojų teismo jurisdikcija pagrįsta aplinkybe, kad nagrinėjamas tariamas institucijos pažeidimas, kuriuo jos pareigūnui ar buvusiam pareigūnui padaryta žala.

33 Šiuo klausimu Komisija pažymi, jog neginčijama, kad Tarnautojų teismo jurisdikcijai priklauso nagrinėti visus su PTN 73, 76 ir 80 straipsnių taikymu susijusius ginčus. Tik jeigu pagal PTN mokamų išmokų nepakaktų visai patirtai žalai atlyginti, teisių perėmėjai galėtų reikalauti kito žalos atlyginimo, kuris būtų tik papildomas, palyginti su pagal PTN 73 straipsnį gautu žalos atlyginimu, ir negalėtų su juo sutapti (minėto Teisingumo Teismo sprendimo *Leussink ir kt. / Komisija* 13 punktas ir 1999 m. rugsėjo 9 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Lucaccioni / Komisija*, C-257/98 P, Rink. p. I-5251, 21 ir 22 punktai). Tarnautojų teismo jurisdikcijai taip pat priklauso nagrinėti šio galimo papildomo žalos atlyginimo klausimą, nes žala atitinkamam pareigūnui padaryta dėl to paties institucijos pažeidimo.

34 Komisijos teiginys taip pat pagrįstas tiek teisinio saugumo reikalavimu nustatant kompetentingą teismą, tiek proceso ekonomijos principu, pagal kurį pageidautina, kad jurisdikcija priklausytų tik vienam teismui (šiuo klausimu žr. 2004 m. gegužės 27 d. Teisingumo Teismo nutarties *IAMA Consulting / Komisija*, C-517/03, neskelbiamos Rinkinyje, 17 punktą).

35 Teismų praktika, kuria rėmėsi Bendrasis Teismas ir kuri minima šio sprendimo 23 punkte, neturi reikšmės šiai bylai, nes minėtose bylose buvo nagrinėjama gyvo pareigūno situacija. Esant tokiam atvejui pagal PTN 73 straipsnio 2 dalies b ir c punktus teisė į žalos atlyginimą pripažįstama tik invalidu tapusiam pareigūnui, o ne jo teisių perėmėjams. Mirusio pareigūno teisių perėmėjai aiškiai nurodyti PTN 73 straipsnio 2 dalies a punkte, kuriuo remiantis jiems suteikiamos atskiros teisės.

36 Jei Bendrasis Teismas nuspręstų, kad Tarnautojų teismas neturėjo jurisdikcijos nagrinėti Alessandro Missir Mamachi di Lusignano teisių perėmėjų „jure proprio“ pateiktų prašymų atlyginti patirtą žalą, Komisija mano, kad skundžiamas sprendimas turėtų būti panaikintas, išskyrus jo dalį dėl prašymo atlyginti Alessandro Missir Mamachi di Lusignano patirtą neturtinę žalą. Kadangi paskutinis prašymas, Komisijos manymu, buvo pagrįstai atmestas kaip nepriimtinas dėl PTN 90 ir 91 straipsniuose nustatytos ikiteisminės procedūros pažeidimo, reikėtų palikti galioti šią skundžiamo sprendimo dalį.

37 Dėl išsamumo Komisija nurodo, kad Bendrasis Teismas yra apeliacinė instancija, todėl jis negali nagrinėti bylos esmės. Ji mano, kad Bendrajam Teismui įprasta tvarka kaip pirmajai instancijai turi būti pateiktas naujas ieškinys ir šis teismas turėtų priimti sprendimą tiek dėl šio naujo ieškinio, tiek dėl ieškinio, lygiagrečiai nagrinėjamoje byloje T-494/11.

38 Apeliantas raštu neatsakė į Bendrojo Teismo klausimus per nustatytą terminą. Per teismo posėdį jis pareiškė, kad šiuo atžvilgiu pasitiki Bendrojo Teismo sprendimu.

Bendrojo Teismo vertinimas

39 Pirmiausia reikia nustatyti, kokių skirtingų rūšių žalą prašo atlyginti apeliantas ir koks yra jo statusas reiškiant ieškinį dėl kiekvienos rūšies žalos.

40 Šiuo klausimu Bendrasis Teismas pažymi, kad, remiantis bendraisiais deliktinės atsakomybės srityje taikomais valstybių narių teisės principais, daugumoje teisės sistemų nukentėjusiajam mirus tokiomis aplinkybėmis, kokios nagrinėjamos pagrindinėje byloje, išskiriamos bent trys rūšys žalos, kurią paprastai turi atlyginti ją padaręs asmuo ar asmenys; šios žalos rūšys atitinka nurodytas kategorijas:

— neturtinė žala, kartais vadinama „ex haerede“, kurią pats nukentėjusysis patyrė dėl psichinės kančios prieš mirtį, jeigu įrodyta, kad jis suvokė ją patiriantis,

— nukentėjusiojo artimųjų patirta turtinė žala, apskaičiuojama pagal mirusiojo asmens gautas pajamas; vaikų atveju dažnai tai yra kapitalizuota suma, apskaičiuota atsižvelgiant į pilnametystę arba numanomą mokslų pabaigą,

— neturtinė žala, nukentėjusiojo artimųjų patirta dėl ypatingai artimo ryšio su nukentėjusiuoju.

41 Pirmojoje instancijoje pareikštame ieškinyje (byla F-50/09), kurį išnagrinėjus priimtas teismo sprendimas yra šio apeliacinio proceso dalykas, apeliantas sutiko su šiomis kategorijomis suskirstydamas prašomą atlyginti žalą pagal rūšis. Pavyzdžiui, iš keturių šio sprendimo 3 punkto pirmoje ir trečioje įtraukose nurodytų žalos pagrindų pirmasis atitinka Alessandro Missir Mamachi di Lusignano vaikų asmeniškai patirtą turtinę žalą, antrasis – Alessandro Missir Mamachi di Lusignano prieš mirtį patirtą neturtinę žalą „ex haerede“, kurią atlyginti reikalaujama remiantis teisių perėmimo pagrindu, trečiasis - Alessandro Missir Mamachi di Lusignano vaikų asmeniškai patirtą neturtinę žalą ir ketvirtasis – apelianto, kaip Alessandro Missir Mamachi di Lusignano tėvo, asmeniškai patirtą neturtinę žalą.

42 Todėl šiame sprendime Bendrasis Teismas remsis dviem prielaidomis:

— neturtinę žalą „ex haerede“, t. y. žalą, kurią Alessandro Missir Mamachi di Lusignano patyrė prieš mirtį, jo teisių perėmėjai prašo atlyginti kaip teisių perėmėjai, o ne savo vardu, nes teisė į šios žalos atlyginimą jiems iš tiesų buvo perleista paveldėjimo teisės pagrindu laikantis paveldėjimą reglamentuojančių taikomos nacionalinės teisės nuostatų,

— kitą trijų rūšių žalą, kurią prašoma atlyginti šioje byloje, t. y. Alessandro Missir Mamachi di Lusignano vaikų patirtą turtinę ir neturtinę žalą ir jo tėvo patirtą neturtinę žalą, apeliantas ir jo vaikaičiai prašo atlyginti savo vardu neatsižvelgiant į jų kaip teisių perėmėjų statusą.

43 Remiantis būtent šiomis prielaidomis reikia išnagrinėti jurisdikcijos klausimus, susijusius su šiuo apeliacinio skundo pagrindu.

44 Dėl šiuo atveju taikytinų jurisdikcijos nustatymo taisyklių Bendrasis Teismas primena, kad pagal SESV 256 straipsnio 1 dalį jo jurisdikcijai priklauso kaip pirmajai instancijai nagrinėti, be kita ko, SESV 268 ir 270 straipsniuose nurodytus ieškinius, išskyrus tuos, kurie skirti specializuotam teismui, įsteigtam pagal SESV 257 straipsnį, ir tuos, kurie pagal Statutą yra palikti Teisingumo Teismui.

45 Kadangi Teisingumo Teismo statuto I priedo 1 straipsniu, kuris buvo įtrauktas į šį Statutą 2004 m. lapkričio 2 d. Tarybos sprendimu 2004/752/EB, Euratomas, įsteigiančiu Europos Sąjungos tarnautojų teismą (OL L 333, p. 7), Tarnautojų teismui pagal SESV 256 straipsnio 1 dalį suteikiama jurisdikcija kaip pirmajai instancijai nagrinėti pagal SESV 270 straipsnį pareikštus ieškinius, kurie apima visus Sąjungos ir jos tarnautojų ginčus, laikantis Statute nustatytų ar iš šiems tarnautojams taikomos tvarkos išplaukiančių apribojimų ir sąlygų, Bendrasis Teismas nebeturi jurisdikcijos kaip pirmoji instancija nagrinėti ieškinius dėl žalos atlyginimo, pareikštus pagal SESV 270 straipsnį (2009 m. liepos 8 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *Thoss / Audito Rūmai*, T-545/08, neskelbiamo Rinkinyje, 26 punktas). Atvirkščiai, Tarnautojų teismas turi jurisdikciją tik jeigu ieškinys jame pareikštas pagal SESV 270 straipsnį laikantis nustatytų reikalavimų.

46 Taigi Sutartimi dėl Europos Sąjungos veikimo, Teisingumo Teismo statutu ir Tarybos sprendimais dėl Bendrojo Teismo ir Tarnautojų teismo įtvirtintoje Sąjungos teismų sistemoje Bendrojo Teismo ir Tarnautojų teismo jurisdikcija yra tiksliai atskirta, todėl vieno iš šių teismų jurisdikcija kaip pirmajai instancijai priimti sprendimus dėl ieškinio neišvengiamai pašalina kito teismo jurisdikciją.

47 Remiantis nusistovėjusia teismų praktika, pagal kurią pareigūno ir institucijos, kurioje šis dirba ar dirbo, ginčui, kilusiam dėl darbo santykių, kuriais suinteresuotasis asmuo yra ar buvo susijęs su institucija, taikomas SESV 270 straipsnis (buvęs EB 236 straipsnis) ir PTN 90 ir 91 straipsniai ir dėl to jis nepatenka į SESV 268 straipsnio (buvęs EB 235 straipsnis) ir SESV 340 straipsnio (buvęs 288 straipsnis), kuriais nustatomos bendrosios Sąjungos deliktinės atsakomybės taisyklės, taikymo sritį (1975 m. spalio 22 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Meyer-Burckhardt / Komisija*, 9/75, Rink. p. 1171, 7 punktas; 1977 m. vasario 17 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Albini / Taryba ir Komisija*, 48/76, Rink. p. 291, 10 punktas; 1985 m. liepos 4 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Allo ir kt. / Komisija*, 176/83, Rink. p. 2155, 18 punktas ir 1987 m. birželio 10 d. Teisingumo Teismo nutarties *Pomar / Komisija*, 317/85, Rink. p. 2467, 7 punktas; 2004 m. spalio 14 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *Polinsky / Teisingumo Teismas*, T-1/02, neskelbiamo Rinkinyje, 47 punktas), galiojančioje Sąjungos teisėje šį atskyrimą lemia asmeninis ieškovo statusas ir ginčo pobūdis.

48 Taigi remiantis šia teismų praktika negalima nustatyti, ar Alessandro Missir Mamachi di Lusignano artimieji turėjo pateikti prašymą dėl tariamai asmeniškai patirtos turtinės ir neturtinės žalos atlyginimo Bendrajam Teismui, ar Tarnautojų teismui. Priešingai, nei teigia Komisija, ši teismų praktika konkrečiai susijusi tik su ginču i) tarp pareigūno ir institucijos, kurioje šis dirba ar dirbo, ii) kilusiu dėl darbo santykių, kuriais suinteresuotasis asmuo yra ar buvo susijęs su institucija, todėl tik iš dalies gali būti taikoma ginčui, be abejo, kilusiam dėl darbo santykių, tačiau ne tarp pareigūno ar buvusio pareigūno ir institucijos, kuriai jis dirba ar dirbo, o tarp šios institucijos ir pareigūnui artimo trečiojo asmens, jo šeimos nario arba įpėdinių.

49 Jeigu šis trečiasis asmuo yra atitinkamo pareigūno ar buvusio pareigūno įpėdinis ir veikia kaip jo teisių perėmėjas, kuris remiasi šiuo statusu norėdamas gauti palikėjo turtą ir pačiam pareigūnui padarytos žalos atlyginimą, minėta teismų praktika taikytina, nes, nepaisant paveldėjimo, šis ginčas lieka pareigūno ir institucijos, kurioje jis dirbo, ginčas, kilęs dėl juos siejusių darbo santykių.

50 Nagrinėjamu atveju ši išvada taikoma antram žalos, kurią apeliantas reikalauja atlyginti, nurodytos šio sprendimo 20 punkte, pagrindui, t. y. neturtinei „ex haerede“ žalai, Alessandro Missir Mamachi di Lusignano patirtai laikotarpiu tarp užpuolimo ir mirties. Todėl Tarnautojų teismas skundžiamo

sprendimo 116 punkto paskutiniame sakinyje teisingai nurodė, kad šio sprendimo 47 punkte nurodytą teismų praktiką galima taikyti žuvusio pareigūno teisių perėmėjų ar jų teisėto atstovo ir institucijos, kurioje pareigūnas dirbo, ginčui.

51 Tačiau, jeigu šis trečiasis asmuo kreipiasi į teismą norėdamas gauti asmeniškai patirtos žalos, nesvarbu, ar ji yra turtinė, ar neturtinė, atlyginimą, šios teismų praktikos taikymo negalima pateisinti nei jos turiniu, nei principais, kuriais ji pagrįsta. Net jeigu būtų pripažinta, kad toks ginčas kilo dėl atitinkamą pareigūną ir instituciją siejančių darbo santykių, nėra subjektyvaus elemento, susijusio su pareigūno, kuris turi nagrinėjamas teises, statusu, todėl iš principo Tarnautojų teismas neturi jurisdikcijos *ratione personae* nagrinėti šio ginčo pagal SESV 270 straipsnį ir PTN 90 ir 91 straipsnius.

52 Priešingai, nei teigia Komisija, 2010 m. gruodžio 16 d. Bendrojo Teismo sprendimu *Komisija / Petrilli* (T-143/09 P) ši analizė patvirtinta ir jame paaiškinti ją nulėmę veiksniai. Šio sprendimo 46 punkte Bendrasis Teismas nusprendė, kad ginčams viešosios tarnybos srityje pagal EB 236 straipsnį (dabar – SESV 270 straipsnis) ir pagal PTN 90 ir 91 straipsnius, įskaitant ginčus dėl pareigūnui arba tarnautojui padarytos žalos atlyginimo, taikomos ypatingos ir specialios taisyklės, palyginti su taisyklėmis, kylančiomis iš Sąjungos deliktinę atsakomybę pagal EB 235 straipsnį (dabar – SESV 268 straipsnis) ir EB 288 straipsnį (dabar – SESV 340 straipsnis) reguliuojančių bendrųjų principų. Bendrojo Teismo manymu, Sąjungai, kaip darbdavei, tenka didesnė atsakomybė, kuri išreiškiama pareiga atlyginti jos, kaip darbdavės, bet kokiais neteisėtais veiksmais padarytą žalą personalui, o pagal bendrąsias teisės normas ji privalo atlyginti žalą, atsiradusią tik dėl „pakankamai rimto“ teisės normos pažeidimo (po 2000 m. liepos 4 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Bergaderm ir Goupil / Komisija*, C-352/98 P, Rink. p. I-5291, nusistovėjusi teismų praktika).

53 Šių ypatingų ir specialių didesnės Sąjungos atsakomybės už savo personalą taisyklių, grindžiamų būtent darbo santykiais, kurie apima specialias teises ir pareigas, pavyzdžiui, rūpestingumo pareigą, ir pasitikėjimo ryšiu, kuris turi egzistuoti tarp institucijų ir pareigūnų dėl bendrojo intereso sumetimų, negalima pritaikyti tretiems asmenims ne pareigūnams. Teismų praktikoje nepripažįstama institucijos rūpestingumo pareiga netgi artimųjų pareigūno šeimos narių atžvilgiu, išskyrus PTN 76 straipsnyje numatytų socialinių išmokų atvejį (minėto Sprendimo *Leussink ir kt. / Komisija* 21–23 punktai).

54 Tokia teismų pozicija, be kita ko, patvirtinta šio sprendimo 23 punkte minėtais sprendimais ir nutartimis.

55 Pavyzdžiui, minėtoje Nutartyje *Fournier / Komisija* Teisingumo Teismas, nors netiesiogiai, iš esmės patvirtino, kad pareigūno šeimos nariai, veikiantys „savo vardu“ ir prašantys atlyginti jų „asmeniškai“ patirtą žalą, turi pareikšti ieškinius pagal EEB 178 straipsnį (dabar – SESV 268 straipsnis), o ne pagal EEB 179 straipsnį (dabar – SESV 270 straipsnis).

56 Teisingumo Teismas patvirtino šią išvadą minėtame Sprendime *Leussink ir kt. / Komisija*, kuriame buvo nagrinėjamas atvejis, kai ieškovai aiškiai grindė ieškinius dėl žalos atlyginimo skirtingais teisiniais pagrindais, remdamiesi tuo, ar jie buvo pareigūnai, ar ne, t. y. G. Leussink rėmėsi EEB 179 straipsniu, o jo sutuoktinė ir vaikai – EEB 178 straipsniu ir 215 straipsnio antra pastraipa.

57 Minėtoje byloje *Leussink ir kt. / Komisija* pateiktoje išvadoje generalinis advokatas seras Gordon Slynn pripažino, kad šeimos ieškinys buvo tinkamai pagrįstas EEB 178 ir EEB 215 straipsniais, nes jis buvo pareikštas dėl atskiros šios šeimos patirtos žalos ir nesusijęs su pareigūno ir institucijos, kurioje šis dirbo, ginču.

58 Nepriimdamas oficialaus sprendimo šiuo klausimu Teisingumo Teismas minėto Sprendimo *Leussink ir kt. / Komisija* 25 punkte vis dėlto netiesiogiai patvirtino, kad pareigūno šeimos narių ieškinys turėjo būti grindžiamas EEB 178 straipsniu, o ne EEB 179 straipsniu, nors manė, kad ginčas „kilo dėl

pareigūno ir institucijos darbo santykių“. Be to, Teisingumo Teismas savo sprendimą dėl bylinėjimosi išlaidų grindė Procedūros reglamento 69 straipsniu, t. y. nuostata, taikoma tuo atveju, kai ieškinius pareiškia privatūs asmenys, ne pareigūnai.

59 Galiausiai minėtu Sprendimu *Vainker / Parlamentas* Bendrasis Teismas, remdamasis ankstesniu minėtu Sprendimu *Leussink ir kt. / Komisija*, atmetė B. Vainker ieškinį kaip nepagrįstą ir netiesiogiai patvirtino, kad tinkamas šio ieškinio pareiškimo pagrindas yra EB 235 straipsnis.

60 Taip pat reikia atmesti Komisijos PTN 73 straipsnio 2 dalies a punktu grindžiamus argumentus.

61 Neginčijama, kad mirusio pareigūno teisių perėmėjų galimybę, net pareigą, pareikšti ieškinį pagal SESV 270 straipsnį ir PTN 90 ir 91 straipsnius, siekiant, kad būtų paskirtos PTN 73 straipsnio 2 dalies a punkte numatytos išmokos, Sąjungos teismas, bent jau netiesiogiai, jau buvo pripažinęs (1996 m. sausio 9 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimas *Bitha / Komisija*, T-23/95, Rink. VT p. I-A-13 ir II-45; 2009 m. sausio 20 d. Tarnautojų teismo sprendimas *Klein / Komisija*, F-32/08, Rink. VT p. I-A-1-5 ir II-A-1-13; taip pat šiuo klausimu pagal analogiją žr. 2001 m. birželio 19 d. Pirmosios instancijos teismo nutarties *Hotzel-Wagenknecht / Komisija*, T-145/00, neskelbiamos Rinkinyje, 17 punktą).

62 Tačiau, pirma, šiuos argumentus galima taikyti tik PTN 73 straipsnio 2 dalies a punkte išvardytiems teisių perėmėjams, t. y. sutuoktiniui ir vaikams, o jiems nesant – kitiems įpėdiniams, o jeigu šių nėra - kitiems aukštutinės linijos giminaičiams, ar galiausiai, jei ir šių nėra, pačiai institucijai. Todėl nagrinėjamu atveju, net jeigu būtų daroma prielaida, kad Komisijos argumentus galima būtų taikyti keturiems Alessandro Missir Mamachi di Lusignano vaikams, jų negalima būtų taikyti apeliantui Livio Missir Mamachi di Lusignano, nes jis nėra teisių perėmėjas pagal PTN 73 straipsnio 2 dalies a punktą, kadangi yra vaikų. Jų taip pat negalima taikyti Alessandro Missir Mamachi di Lusignano motinai, broliui ir seseriai, kurie yra ieškovai lygiagrečiai nagrinėjamoje byloje T-494/11.

63 Antra, dėl šių argumentų bendrųjų Sąjungos deliktinės atsakomybės teisės normų procesinis taikymas priklausytų nuo specialių PTN numatytų pareigūnų socialinių teisių procesinio taikymo. Tačiau nėra jokio teisėto pagrindo, dėl kurio išimtinė Tarnautojų teismo jurisdikcija pareigūnų atžvilgiu turėtų pirmenybę prieš Bendrojo Teismo bendrąją jurisdikciją nagrinėti visus su Sąjungos atsakomybe susijusius ginčus.

64 Trečia, pagaliau net kalbant apie keturis Alessandro Missir Mamachi di Lusignano vaikus, reikia nurodyti, kad šioje byloje ginčijama ne Komisijos pareiga mokėti PTN garantuojamas išmokas, kurios, beje, jau buvo išmokėtos suinteresuotiesiems asmenims, o jos galima pareiga atlyginti visą nurodytą turtinę ir neturtinę žalą. Bendrasis Teismas šiuo klausimu primena, kad pateikdamas trečiąjį apeliacinio skundo pagrindą apeliantas konkrečiai teigia, kad Tarnautojų teismas padarė teisės klaidą, nes skaičiuodamas šios žalos atlyginimą atsižvelgė į šias PTN numatytas išmokas, skirtas Alessandro Missir Mamachi di Lusignano vaikams. Šiomis aplinkybėmis neatrodo, kad būtų galima pagrįsti Tarnautojų teismo jurisdikcijos nustatymo taisyklę PTN 73 straipsnio 2 dalies a punkto nuostata, nes jis teigė, kad šis straipsnis nėra pagrindas ieškiniui keturių Alessandro Missir Mamachi di Lusignano vaikų vardu pareikšti.

65 Iš visų pirmiau nurodytų argumentų matyti, kad tokiomis kaip šios bylos aplinkybėmis remiantis vien SESV 268 ir 270 straipsniais, Teisingumo Teismo statuto I priedo 1 straipsniu ir PTN 90 ir 91 straipsniais apibrėžtu teisiniu pagrindu reikia padaryti išvadą, kad mirusio pareigūno artimieji privalo pareikšti du ieškinius, vieną - Tarnautojų teisme, kitą – Bendrajame Teisme, atsižvelgdami į tai, ar jie yra atitinkamo pareigūno teisių perėmėjai, ar prašo atlyginti jų asmeniškai patirtą turtinę ar neturtinę žalą.

66 Iš pirmiau išdėstytų argumentų taip pat matyti, kad dviem ieškiniams dėl žalos atlyginimo taikomi skirtingi turinio reikalavimai, atsižvelgiant į Bendrojo Teismo minėtame Sprendime *Komisija / Petrilli* įtvirtintą ir šio sprendimo 52 ir 53 punktuose primintą atskyrimą.

67 Remiantis tuo, kas išdėstyta, taip pat darytina išvada, kad kai artimieji kreipiasi dėl žalos atlyginimo į Tarnautojų teismą, jie turi laikytis PTN 90 ir 91 straipsniuose nustatytų terminų ir kitų procesinių reikalavimų, pavyzdžiui, išankstinio administracinio skundo ir ieškinio atitikties taisyklės (šiuo klausimu žr. 1987 m. balandžio 1 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Dufay / Parlamentas*, 257/85, Rink. p. 1561, 21 punktą), o kai pareiškia ieškinį Bendrajame Teisme, jiems taikomas tik Teisingumo Teismo statuto 46 straipsnio pirmoje pastraipoje, kuri pagal šio Statuto 53 straipsnio pirmą pastraipą taikoma procesui Bendrajame Teisme, nustatytas ieškinio senaties terminas.

68 Toks procesinis atskyrimas būtų labai nenaudingas tiek atitinkamoms šalims, tiek Sąjungos teismui. Dviejų ieškinių pareiškimas, kurį lemtų šio sprendimo 65 punkte nurodytos taisyklės griežtas taikymas, iš tiesų sukeltų rimtų sunkumų, pavyzdžiui, sunkesnius procesus, didesnių teisės subjektams tenkančias šių procesų išlaidų, Sąjungos teismų ribotų išteklių švaistymą, o blogiausia - su teisinio saugumo principu nesuderinamą prieštaringų teismų sprendimų priėmimo toje pačioje byloje riziką.

69 Esant tokioms aplinkybėms, laikantis valstybių narių procesinės teisės sistemose plačiai taikomų principų, turi egzistuoti teismų, į kuriuos buvo kreiptasi ar gali būti kreipiamasi tuo pačiu klausimu, jurisdikcijos kolizijos prevencijos ar išeities tokios kolizijos atveju priemonės, pavyzdžiui, jurisdikcijos išplėtimas, sutartinio teismingumo nustatymas, jurisdikcijos atsisakymas, teisės perduoti bylą nagrinėti aukštesniam teismui pripažinimas, pirmenybės nagrinėti bylą suteikimas teismui, į kurį kreiptasi pirmiausia, arba principo *accessorium sequitur principale* taikymas (šiuo klausimu žr. 1987 m. sausio 15 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Shenavai*, 266/85, Rink. p. 239, 19 punktą); šios priemonės turi būti numatytos įstatymo arba kuriamos teismų.

70 Kalbant apie Sąjungos teisę, reikia nurodyti, kad Teisingumo Teismas taip pat jau yra nukrypęs nuo griežtų galiojančiais aktais įtvirtintų procesinių normų ir remdamasis taisykle „teismai kuria teisę“ nukrypo nuo jurisdikcijos nustatymo taisyklių ar procesinių normų, nors jos buvo imperatyvios, iš esmės vadovaudamasis proceso ekonomijos ir tinkamo teismingumo vykdymo principais.

71 Pavyzdžiui, dėl jurisdikcijos nustatymo taisyklių minėtoje Nutartyje *IAMA Consulting / Komisija* Teisingumo Teismas nepritarė Bendrojo Teismo sprendimui griežtai laikytis EB 255 straipsnio 1 dalies ir Teisingumo Teismo statuto 51 straipsnio nuostatų ir taikė taisyklę „teismai kuria teisę“, nes toks sprendimas buvo pateisintas „proceso ekonomijos sumetimais ir <…> teismui, į kurį kreiptasi pirmiausiai, pirmenybės nagrinėti bylą suteikimo taisykle, t. y. principais, kurie bendrai pripažinti valstybių narių procesinės teisės sistemose“ (minėtos nutarties 17 punktas).

72 Kalbant apie procesines normas, reikia nurodyti, kad nors pagal PTN 90 ir 91 straipsnius prieš pareiškiant ieškinį būtina pasinaudoti tinkama ikiteismine procedūra, taigi pateikti išankstinį administracinį skundą, Teisingumo Teismas taikė taisyklę „teismai kuria teisę“ ir leido kreiptis į Sąjungos teismą tiesiogiai dėl gana didelę grupę sudarančių sprendimų, pavyzdžiui, konkurso atrankos komisijos sprendimų ar vertinimo ataskaitų, dėl kurių paskyrimų tarnyba neturi didelės diskrecijos, kai nagrinėja tokį skundą (žr., be kita ko, kiek tai susiję su konkurso atrankos komisijos sprendimais, 1972 m. birželio 14 d. Teisingumo Teismo sprendimą *Marcato / Komisija*, 44/71, Rink. p. 427, ir 1986 m. gegužės 7 d. Teisingumo Teismo sprendimą *Rihoux ir kt. / Komisija*, 52/85, Rink. p. 1555, 1567, o dėl vertinimo ataskaitų žr. 1980 m. liepos 3 d. Teisingumo Teismo sprendimą *Grassi / Taryba*, 6/79 ir 97/79, Rink. p. 2141, ir 1989 m. kovo 15 d. Teisingumo Teismo sprendimą *Bevan / Komisija*, 140/87, Rink. p. 701). Ši teismo praktika pagrįsta aplinkybe, kad „nėra prasmės“ teikti skundo dėl konkurso atrankos komisijos sprendimo ar vertinimo ataskaitos, nes atitinkama institucija negali panaikinti ar pakeisti atrankos komisijos sprendimų ar vertintojų atlikto įvertinimo.

„Pernelyg griežtai aiškinant PTN 91 straipsnio 2 dalį nepagrįstai tik pailgėtų proceso trukmė.“ (1978 m. kovo 16 d. Teisingumo Teismo sprendimas *Ritter von Wüllerstorff und Urbair / Komisija*, 7/77, Rink. p. 769)

73 Atsižvelgiant į šiuos precedentus ir laikantis privalomų su teisiniu saugumu, tinkamu teisingumo vykdymu, proceso ekonomija ir prieštaringų teismų sprendimų prevencija susijusių pagrindų, reikia nuspęsti, kad šios bylos aplinkybėmis, kai mirusio pareigūno ar tarnautojo teisių perėmėjai tiek remdamiesi savo, kaip teisių perėmėjų, statusu, tiek savo vardu ir „jure proprio“ reikalauja atlyginti skirtingų rūšių žalą, kilusią dėl tų pačių veiksmų, galima sujungti prašymus ir pareikšti vieną ieškinį.

74 Šį vieną ieškinį reikia pareikšti Bendrajame Teisme, nes šis teismas yra ne tik „bendrosios kompetencijos“ teismas, kuriam priklauso „visa jurisdikcija“, priešingai nei Tarnautojų teismas, kuris yra specializuotas teismas, bet ir aukštesnės pakopos teismas, „prie kurio“ įsteigtas Tarnautojų teismas, laikantis SESV 257 straipsnio formuluotės. Šiuo klausimu reikia pažymėti, kad kai į du skirtingų pakopų teismus kreiptasi su prašymais nagrinėti bylas, kurių dalykas tas pats, paprastai jurisdikciją nagrinėti visą ginčą suteikiama aukštesnės pakopos teismui. Kabant apie Sąjungos teisę, reikia nurodyti, kad Teisingumo Teismo statuto I priedo 8 straipsnio 3 dalies antroje pastraipoje įtvirtinta, kad tais atvejais, kai Tarnautojų teismo ir Bendrojo Teismo žinion patenka bylos, kurių dalykas tas pats, Tarnautojų teismas atsisako jurisdikcijos, kad sprendimus dėl tų bylų priimtų Bendrasis Teismas. Analogiškas sprendimas, įtvirtintas Teisingumo Teismo statuto 54 straipsnio trečioje pastraipoje, taikomas tais atvejais, kai Teisingumo Teismo ir Bendrojo Teismo žinion patenka bylos, kurių dalykas tas pats, kuriose keliamas tas pats išaiškinimo klausimas arba ginčijamas to paties akto galiojimas.

75 Šiuo klausimu taip pat reikia pažymėti, kad jeigu tokiomis aplinkybėmis, kokios nagrinėjamos šioje byloje, mirusio pareigūno artimieji turėtų pareikšti du ieškinius, Bendrasis Teismas ir Tarnautojų teismas tuo pačiu metu turėtų nagrinėti bylas, kurių dalykas yra tas pats, konkrečiu atveju – prašymus atlyginti dėl atitinkamo pareigūno mirties patirtą žalą, už kurią dėl to paties pažeidimo atsakomybė tikriausiai kiltų institucijai atsakovei. Taigi esant tokioms aplinkybėms, laikydamasis Teisingumo Teismo statuto I priedo 8 straipsnio 3 dalies antros pastraipos, Tarnautojų teismas turėtų atsisakyti savo jurisdikcijos, kad sprendimus šiose bylose priimtų Bendrasis Teismas.

76 Be to, jeigu esant tokioms aplinkybėms būtų pritarta sutartinio teismingumo nustatymo taisyklės taikymui Bendrojo Teismo naudai, taip irgi būtų įgyvendinta Teisingumo Teismo statuto I priedo 8 straipsnio 3 dalis. Šiomis aplinkybėmis būtų visiškai neprasminga priversti suinteresuotuosius asmenis kreiptis į Tarnautojų teismą, o dėl pernelyg griežto SESV 268 ir 270 straipsniais, Teisingumo Teismo statuto I priedo 1 straipsniu ir PTN 90 ir 91 straipsniais apibrėžto teisinio jurisdikcijų nustatymo pagrindo taikymo nepagrįstai pailgėtų proceso trukmė (šiuo klausimu pagal analogiją žr. šio sprendimo 72 punkte nurodytą Teisingumo Teismo praktiką).

77 Konkrečiu šios bylos atveju iš pirmiau nurodytų argumentų matyti, kad Tarnautojų teismas nuo pat pradžių neturėjo jurisdikcijos nagrinėti ieškinio, išskyrus prašymą atlyginti neturtinę „ex haerede“ žalą, kurią Alessandro Missir Mamachi di Lusignano patyrė prieš mirtį.

78 Todėl, taikant griežto dviejų nurodytų teismų jurisdikcijos padalijimo taisyklę, primintą šio sprendimo 65 punkte, reikia *ex officio* pripažinti, kad Tarnautojų teismas neturi jurisdikcijos nagrinėti prašymo atlyginti apelianto ir Alessandro Missir Mamachi di Lusignano teisių perėmėjų asmeniškai patirtą turtinę ir neturtinę žalą, ir panaikinti atitinkamą skundžiamo sprendimo dalį.

79 Šio panaikinimo pasekmės bus nagrinėjamos šio sprendimo 102 ir 103 punktuose.

80 Išsamumo dėlei reikia išnagrinėti apeliaciniame skunde apelianto pateiktus pagrindus, susijusius su Tarnautojų teismo jurisdikcija nagrinėti jam pateiktą prašymą, t. y. nuspręsti dėl prašymo atlyginti Alessandro Missir Mamachi di Lusignano prieš mirtį patirtą neturinę „ex haerede“ žalą.

Dėl pirmojo apeliacinio skundo pagrindo, susijusio su Tarnautojų teismo padaryta teisės klaida, nes jis atmetė kaip nepriimtiną prašymą atlyginti neturtinę „ex haerede“ žalą, kurią Alessandro Missir Mamachi di Lusignano patyrė prieš mirtį

81 Pirmasis pagrindas suskirstytas į tris dalis. Vis dėlto, kadangi antra šio pagrindo dalis susijusi su sprendimu atmesti prašymą atlyginti apelianto asmeniškai patirtą neturtinę žalą, ji nebus plačiau nagrinėjama, nes šią skundžiamo sprendimo dalį nuspręsta panaikinti nagrinėjant Bendrojo Teismo iniciatyva iškeltą imperatyvų pagrindą.

82 Pirma apeliacinio skundo pagrindo dalimi, konkrečiai susijusia su sprendimu atmesti kaip nepriimtiną prašymą atlyginti neturtinę žalą, kurią nužudytas pareigūnas patyrė prieš mirtį (neturtinė „ex haerede“ žala), apeliantas teigia, kad procesinė atitikties taisyklė, taikoma su viešąja tarnyba susijusiems ieškiniams, reikalauja, kad administracinio skundo ir ieškinio, o ne prašymo ir skundo, kaip klaidingai nusprendė Tarnautojų teismas, dalykas ir pagrindas būtų tie patys. Šiuo klausimu jis remiasi 1976 m. liepos 1 d. Teisingumo Teismo sprendimu *Sergy / Komisija* (58/75, Rink. p. 1139). Šioje byloje 2008 m. rugsėjo 10 d. skunde buvo nurodytas prašymas atlyginti neturtinę žalą, kurią prieš mirtį patyrė nužudytas pareigūnas ir jo teisių perėmėjai.

83 Trečioje apeliacinio skundo pagrindo dalyje apeliantas iš esmės papildomai nurodo, kad Tarnautojų teismo taikyta atitikties taisykle apribojama teisė į veiksmingą teisminę gynybą.

84 Komisija atsikerta, kad Tarnautojų teismas nepadarė jokios teisės klaidos šiuo klausimu ir kad ikiteisminės procedūros laikymasis nepažeidžia veiksmingos teisminės gynybos principo, nes jis gali būti apribotas su sąlyga, kad šis apribojimas atitinka bendrojo intereso tikslus ir nėra neproporcingas ir netoleruotinas kišimasis, pažeidžiantis pačią užtikrinamų teisių esmę (2010 m. kovo 18 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Alassini ir kt.*, C-317/08-C-320/08, Rink. p. I-2213, 63 ir paskesni punktai).

85 Atsižvelgdamas į tai Bendrasis Teismas mano, kad Tarnautojų teismas skundžiamo sprendimo 84-86 punktuose pažeidė PTN 90 ir 91 straipsniuose nustatytas procesines normas ir reikalavimus, taikomus nagrinėjant pareigūno ieškinį, kuriuo prašoma tik žalos atlyginimo.

86 Neginčijama, kad skundžiamo sprendimo 82 punkte Tarnautojų teismas pagrįstai priminė teismų praktiką, pagal kurią pagal PTN 90 ir 91 straipsniuose numatytą teisių gynimo priemonių sistemą, kai skundas pateikiamas tik dėl žalos atlyginimo, t. y. kai jame yra reikalavimas ne panaikinti atitinkamą aktą, o tik atlyginti žalą, tariamai patirtą dėl veiksmų ar neveikimo, kurių dėl nesamo teisės poveikio negalima priskirti prie asmens nenaudai priimtų aktų, administracinė procedūra būtinai turi prasidėti suinteresuotajam asmeniui paskyrimų tarnybai pateikus prašymą atlyginti nurodytą žalą ir prireikus tęsiama paduodant skundą dėl sprendimo atmesti prašymą (žr. minėto Pirmosios instancijos teismo sprendimo *Saby / Komisija* 31 punktą ir 2012 m. gruodžio 13 d. Bendrojo Teismo sprendimo *A / Komisija*, T-595/11 P, 111 ir 118 punktus ir juose nurodytą teismo praktiką).

87 Skundžiamo sprendimo 83 punkte Tarnautojų teismas taip pat pagrįstai priminė nusistovėjusią teismų praktiką, pagal kurią Sąjungos teisme pateiktų reikalavimų dalykas turi būti toks pats kaip ir nurodytųjų skunde ir prieštaravimų pagrindas turi būti identiškas skunde nurodytų prieštaravimų pagrindui, tačiau šie prieštaravimai ginčo nagrinėjimo teisme etape gali būti papildyti pateikiant pagrindų ir argumentų, kurie nebūtinai buvo nurodyti skunde, bet yra glaudžiai su juo susiję (žr. 2002 m. balandžio 23 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Campogrande / Komisija*, C-62/01 P, Rink. p. I-3793, 34 punktą ir jame nurodytą teismo praktiką).

88 Tačiau skundžiamo sprendimo 84 punkte Tarnautojų teismas išplėtė šią teismų praktiką ir papildomai nurodė, kad byloje tik dėl žalos atlyginimo „pagrindo“ sąvoka apibrėžiama atsižvelgiant ne į „prieštaravimo pagrindus“, kaip jie paaiškinti pirmesniame punkte minėtoje teismo praktikoje, o į

„žalos pagrindus“, nurodytus pareigūno prašyme atlyginti žalą. Būtent šie žalos pagrindai apibrėžia pareigūno prašomo atlyginimo dalyką, taigi ir prašymo, dėl kurio administracija turi priimti sprendimą, dalyką.

89 Skundžiamo sprendimo 85 punkte Tarnautojų teismas, atsižvelgęs į šio sprendimo 86-88 punktuose nurodytus principus, padarė išvadą, kad reikalavimai atlyginti žalą, pagrįsti skirtingais žalos pagrindais, priimtini Tarnautojų teisme tik jei prieš juos pateikiant administracijai buvo paduotas prašymas, kurio dalykas buvo tas pats ir kuris buvo grindžiamas tais pačiais žalos pagrindais, o paskui pateiktas skundas dėl administracijos eksplicitinio ar implicitinio sprendimo, priimto dėl šio prašymo.

90 Šiuo klausimu pirmiausia reikia nurodyti, kad tokie argumentai ir jais pagrįstos išvados nulemti „dalyko“ ir „pagrindo“ sąvokų painiojimu. Kalbant konkrečiai, priešingai skundžiamo sprendimo 84 punkto priešpaskutiniame sakinyje nurodytam teiginiui, „pagrindo“ sąvoka negali būti apibrėžta pareigūno prašyme atlyginti žalą nurodytais „žalos pagrindais“, nes iš tiesų jie apibrėžia prašymo atlyginti žalą „dalyką“, kaip, be kita ko, pats Tarnautojų teismas nurodė to paties 84 punkto paskutiniame sakinyje.

91 Bet kuriuo atveju šie argumentai ir išvados neatitinka nei teismų praktikos, kuria pagrįsti, nei (ir ypač) principų, kuriais grindžiama ši teismų praktika.

92 Pirmiausia šiuo klausimu reikia priminti 1989 m. sausio 26 d. Teisingumo Teismo sprendimu *Koutchoumoff / Komisija* (224/87, Rink. p. 99) suformuotą praktiką, kuria remiantis prašymas atlyginti žalą, pirmą kartą pateiktas Bendrajame Teisme, priimtinas, jeigu prieš tai pateiktu administraciniu skundu buvo siekiama tik panaikinti žalą tariamai sukėlusį sprendimą, nes prašymas dėl panaikinimo gali apimti prašymą atlyginti patirtą žalą (1995 liepos 13 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *Saby / Komisija* T-44/93, Rink. VT p. I-A-175 ir II-541, 28 punktas).

93 Be to, pagal nusistovėjusią teismo praktiką tam, kad prašymas atlyginti palūkanas už praleistą terminą, kai panaikinamas ginčijamas sprendimas, būtų pripažintas priimtinu, jo nebūtina aiškiai nurodyti prieš tai pareikštame administraciniame skunde (1993 m. kovo 30 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *Vardakas / Komisija*, T-4/92, Rink. p. II-357, 50 punktas; 1995 m. birželio 8 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *P / Komisija*, T-583/93, Rink. VT p. I-A-137 ir II-433, 50 punktas ir 2002 m. lapkričio 12 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimas *López Cejudo / Komisija*, T-271/01, Rink. VT p. I-A-221 ir II-1109).

94 Priešingai Tarnautojų teismo skundžiamo sprendimo 90 punkte išdėstytiems teiginiams, ši teismo praktika taikoma ne tik byloms dėl panaikinimo, ir negalima daryti išvados, kad ji netaikytina byloms tik dėl žalos atlyginimo.

95 Pavyzdžiui, 1992 m. spalio 8 d. Sprendime *Meskens / Parlamentas* (T-84/91, Rink. p. II-2335, 44 punktas), kuris susijęs su ieškiniu tik dėl žalos atlyginimo, Pirmosios instancijos teismas nusprendė, kad negalima laikyti, jog reikalavimai atlyginti pareigūnui administracijos sprendimu padarytą turtinę ir neturtinę žalą, pateikti ieškinyje dėl žalos atlyginimo, atsižvelgiant į taisyklę, pagal kurią reikalaujama, kad išankstinio administracinio skundo ir ieškinio dalykas būtų tas pats, skiriasi nuo skunde nurodytų reikalavimų, kuriais siekiama, kad, pirma, būtų panaikintas šis sprendimas ir, antra, būtų atlyginta suinteresuotojo patirta neturtinė žala. Iš tiesų reikia pripažinti, kad skunde nurodytas prašymas panaikinti asmens nenaudai priimtą sprendimą gali apimti prašymą atlyginti tiek turtinę, tiek neturtinę žalą, kurią šis sprendimas galėjo sukelti.

96 Be to, byloje, kurioje priimtas minėtas Sprendimas *Sergy / Komisija*, Teisingumo Teismas atmetė Komisijos pateiktą dviejų skirtingų tariamos žalos pagrindų nepriimtinumu grindžiamą prieštaravimą, motyvuotą tuo, kad šie pagrindai nebuvo nurodyti išankstiniame administraciniame skunde, ir priminė, kad PTN 91 straipsniu siekiama suteikti galimybę tarp pareigūnų ar tarnautojų ir administracijos kilusį ginčą išspręsti draugiškai ar paskatinti draugišką tokio ginčo sprendimą; kad šia

nuostata nesiekiama griežtai ir galutinai apriboti galimos bylos nagrinėjimo teisme stadijos, jei šioje stadijoje pateiktais prašymais nebus keičiamas nei skundo pagrindas, nei dalykas; kad skunde ieškovas, išdėstęs kaltinimus, teigė, kad jo pavėluotas reintegravimas padarė jam rimtos žalos, ir nurodė šios žalos „esminius elementus“; todėl esant šioms aplinkybėms Teisingumo Teismo vertinimui galėjo būti pateikti papildomi žalos elementai, atsiradę, kaip manė ieškovas, dėl administracijai inkriminuojamo elgesio, kuriuos nurodant buvo siekiama ieškovo dėl to tariamai patirtos žalos atlyginimo (žr. sprendimo 31–36 punktus).

97 Nors ši teismo praktika *stricto sensu* susijusi tik su administracinio skundo ir ieškinio atitikties taisykle, ją grindžiančius principus, taigi ir ja leidžiamą švelnesnį vertinimą, taip pat galima taikyti prašymo ir skundo atitikties taisyklei, taikomai ieškiniams tik dėl žalos atlyginimo ir primintai šio sprendimo 86 punkte.

98 Atsižvelgiant į šią teismo praktiką ir šiuos principus reikia nuspręsti, kad Tarnautojų teismas skundžiamo sprendimo 84-86 punktuose padarė teisės klaidą. Todėl reikia pritarti pirmajam apeliacinio skundo pagrindui ir panaikinti skundžiamo sprendimo dalį, kurioje tenkinamas pirmasis Komisijos pateiktas prašymo atlyginti Alessandro Missir Mamachi di Lusignano prieš mirtį patirtą neturtinę „ex haerede“ žalą nepriimtinumu grindžiamas prieštaravimas.

99 Šio panaikinimo pasekmės bus nagrinėjamos šio sprendimo 104-112 punktuose.

100 Remiantis visais pirmiau išdėstytais argumentais, reikia panaikinti visą skundžiamą sprendimą ir nėra poreikio priimti sprendimo dėl kitų apeliacinio skundo pagrindų.

Dėl pirmoje instancijoje pareikšto ieškinio

101 Pagal Teisingumo Teismo statuto I priedo 13 straipsnio 1 dalį, jei apeliacinis skundas yra pagrįstas, Bendrasis Teismas Tarnautojų teismo sprendimą panaikina ir pats sprendžia bylą. Tuo atveju, jei sprendimas negali būti priimtas toje stadijoje, jis grąžina bylą Tarnautojų teismui, kad šis priimtų sprendimą.

102 Pirma, dėl prašymo atlyginti apelianto ir Alessandro Missir Mamachi di Lusignano teisių perėmėjų asmeniškai patirtą tiek turtinę, tiek neturinę žalą Tarnautojų teismas, konstatavęs, kad neturi jurisdikcijos nagrinėti šio ieškinio aspekto, nes jis priklauso Bendrojo Teismo jurisdikcijai, turėjo perduoti jį nagrinėti Bendrajam Teismui pagal Teisingumo Teismo statuto I priedo 8 straipsnio 2 dalį.

103 Taigi šiuo aspektu šioje stadijoje galima nagrinėti bylą ir reikia perduoti minėto ieškinio aspekto nagrinėjimo klausimą Bendrajam Teismui, kad šis jį išnagrinėtų kaip pirmosios instancijos teismas pagal SESV 268 ir 340 straipsnius. Iš tiesų šio ieškinio apeliacinis teismas, į kurį kreiptasi pagal Teisingumo Teismo statuto I priedo 9 straipsnį, negali nagrinėti.

104 Antra, Tarnautojų teismas turėjo jurisdikciją nagrinėti prašymą atlyginti Alessandro Missir Mamachi di Lusignano prieš mirtį patirtą neturtinę „ex haerede“ žalą, tačiau jį klaidingai atmetė kaip nepriimtiną, nes nebuvo laikomasi prašymo ir apeliacinio skundo „atitikties“ taisyklės.

105 Šiuo klausimu, atsižvelgdamas į šio sprendimo 92-97 punktuose primintus principus ir teismų praktiką, Bendrasis Teismas mano, kad, priešingai, nei buvo nuspręsta skundžiamame sprendime, prašymas atlyginti tiek Alessandro Missir Mamachi di Lusignano prieš mirtį patirtą, tiek jo artimųjų neturtinę žalą, tariamai kilusią dėl Komisijos pažeidimo, apelianto nurodyto 2008 m. vasario 25 d. laiške, nors ir buvo pirmą kartą aiškiai išdėstytas skunde, nepakeitė šiame laiške nurodyto pirminio prašymo atlyginti žalą dalyko ir pagrindo.

106 Todėl, nors Tarnautojų teismas skundžiamo sprendimo 88 punkte teigė, jog „neginčytina“, kad šiame laiške apeliantas „prašė tik turtinės žalos atlyginimo“ ir „nenurodė neturtinės žalos pagrindų, pateiktų Tarnautojų teisme“, Bendrasis Teismas turi iš naujo įvertinti šiame laiške išdėstyto prašymo atlyginti žalą turinį.

107 Šiame laiške apeliantas Komisijos Pirmininko J. M. Barroso prašė priimti „asmeninį ir aiškų sprendimą <...> dėl visų dvigubos žmogžudystės politinių ir finansinių pasekmių“.

108 Tikslumo dėlei reikia nurodyti, kad šio laiško I dalyje apeliantas pirmiausia išreiškė savo nesutikimą su Komisijos tarnybų pasiūlymais būtent dėl „įpėdiniams mokamų pašalpų ir išmokų“ dydžio, tikriausia turėdamas omenyje PTN našlaičiams numatytas išmokas. Toliau šio laiško II dalyje apeliantas aiškiai nurodė Maroko teismo atlygintą „neturtinę žalą“ ir pabrėžė jos neadekvatumą. Galiausiai, šio laiško III dalyje apeliantas prašė sumokėti „žalos atlyginimą, bent lygų nužudyto pareigūno atlyginimų už 26 metus sumai, apskaičiuotai už laikotarpį nuo 2006 m. (tragedijos Rabate data) iki 2032 m. (numanoma pareigūno, jeigu šis būtų gyvas, išėjimo į pensiją data)“. Jis taip pat pažymėjo, kad šis Komisijos mokėtinas žalos atlyginimas keturiems nepilnamečiams vaikams, „be abejo, nesusijęs“ su šio laiško II dalyje nurodytu žalos atlyginimu, t. y. neturtinės žalos atlyginimu, ir „jį papildo“.

109 Atsižvelgiant į 2008 m. vasario 25 d. apelianto laiško tekstą ir priešingai tam, kas nurodyta skundžiamo sprendimo 88 punkte, reikia konstatuoti, kad šiame laiške išdėstytame prašyme atlyginti žalą apeliantas prašė ne tik turtinės žalos atlyginimo, bet aiškiai užsiminė apie neturtinę žalą.

110 Be to, prašydamas institucijos priimti sprendimą „dėl visų [dvigubos žmogžudystės] politinių ir finansinių pasekmių“, apeliantas iš esmės prašė atlyginti visą žalą, kilusią dėl Komisijos padaryto pažeidimo, kuris tapo Alessandro Missir Mamachi di Lusignano mirties priežastimi. Tai, kad apeliantas, pirma, nedetalizavo visos žalos pagal atskiras teisines kategorijas, kurių, akivaizdu, nežinojo labai gerai, t. y. turtinė žala, neturtinė (moralinė ar egzistencinė) žala, „ex haerede“ ar „jure proprio“ žala, neturėjo lemiamos reikšmės šiame ankstyvame ikiteisminės administracinės procedūros etape, kuriame advokato dalyvavimas neprivalomas ir paskyrimų tarnyba pirmiausia turi stengtis pasiekti draugišką ginčo sprendimą, ypač tokiomis tragiškomis aplinkybėmis kaip šios bylos. Bet kuriuo atveju analogiškai Teisingumo Teismo konstatavimams minėtame Sprendime *Sergy / Komisija* reikia konstatuoti, kad 2008 m. vasario 25 d. laiško I, II ir III dalyse apeliantas nurodė žalos, kurią prašė atlyginti, „pagrindinius elementus“.

111 Be to, 2008 m. rugsėjo 10 d. skunde apeliantas tinkamai detalizavo įvarius prašomos atlyginti žalos elementus ir, be kita ko, aiškiai prašė atlyginti Alessandro Missir Mamachi di Lusignano prieš mirtį patirtą neturtinę „ex haerede“ žalą.

112 Iš to darytina išvada, kad reikia atmesti pirmąjį Komisijos prieštaravimą, grindžiamą prašymo atlyginti Alessandro Missir Mamachi di Lusignano prieš mirtį patirtą neturtinę „ex haerede“ žalą nepriimtinumu.

113 Dėl kitų Komisijos pateiktų šio prašymo nepriimtinumu grindžiamų pagrindų (žr. skundžiamo sprendimo 91 punktą) šioje stadijoje negalima priimti sprendimo.

114 Šiomis aplinkybėmis paprastai byla grąžintina Tarnautojų teismui, kad jis išnagrinėtų šį ieškinio aspektą iš naujo.

115 Tačiau kartu reikia pažymėti, kad, jeigu byla būtų grąžinta, Tarnautojų teismas tikriausiai turėtų pripažinti, kad jo ir Bendrojo Teismo žinioje yra bylos, kurių dalykas tas pats, t. y. tiek, kiek tai susiję su Bendruoju Teismu, ši byla ir lygiagrečiai nagrinėjama byla T-494/11. Vadovaudamasis Teisingumo Teismo statuto I priedo 3 straipsnio antra pastraipa, Tarnautojų teismas turėtų atsisakyti jurisdikcijos, kad Bendrasis Teismas galėtų priimti sprendimus šiose bylose (taip pat žr. šio sprendimo 75 punktą).

116 Taigi toks grąžinimas, atrodo, netenka prasmės, nes Tarnautojų teismas neturėtų kitos galimybės, kaip tik savo ruožtu perduoti bylą Bendrajam Teismui. Dėl pernelyg griežto Teisingumo Teismo statuto I priedo 13 straipsnio 1 dalies taikymo tik nepagrįstai pailgėtų proceso trukmė (šiuo klausimu pagal analogiją žr. šio sprendimo 72 punkte nurodytą Teisingumo Teismo praktiką).

117 Tokiomis aplinkybėmis šį ieškinio aspektą taip pat reikia perduoti Bendrajam Teismui, kad šis jį išnagrinėtų kaip pirmosios instancijos teismas pagal SESV 268 ir 340 straipsnius.

118 Iš viso to, kas pirmiau išdėstyta, darytina išvada, kad visą bylą F-50/09 reikia perduoti nagrinėti Bendrajam Teismui.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

119 Kadangi byla perduodama Bendrajam Teismui, reikia atidėti bylinėjimosi išlaidų klausimo nagrinėjimą.

Remdamasis šiais motyvais,

BENDRASIS TEISMAS (apeliacinių skundų kolegija)

nusprendžia:

1. **Panaikinti 2011 m. gegužės 12 d. Europos Sąjungos tarnautojų teismo (pirmoji kolegija) sprendimą *Missir Mamachi di Lusignano / Komisija* (F-50/09).**

2. **Perduoti Bendrajam Teismui bylą F-50/09, kad jis ją išnagrinėtų kaip pirmosios instancijos teismas pagal SESV 268 ir 340 straipsnius.**

3. **Atidėti klausimo dėl bylinėjimosi išlaidų nagrinėjimą.**

Paskelbta 2014 m. liepos 10 d. viešame posėdyje Liuksemburge.

Parašai.